

Oppdragsrapport

Beregning og vurdering av behov for isolasjonstykkelse i veggkonstruksjon

Kristine Nore og Dimitrios Kraniotis

Oppdragsgiver:	Bosunt AS
Kontaktperson:	Helge Furnes Samuelsen
Oppdragsgivers ref.:	Opplagt
Rapport nr.:	321495 - 1
Utstedt:	2015-12-22

Oppdragsrapport

Oppdragsleder:	Kvalitetssikrer:	Oppdragsansvarlig:
Kristine Nore	Dimitrios Kraniotis	Anders Q. Nyrud

Sammendrag

Opplagt er en veggkonstruksjon i massivt tre med trefiberioslasjon, luftspalte og kledning. Treteknisk har beregnet isolasjonsverdien for veggkonstruksjonen og definert behov for hvor mye isolasjon som trengs for å oppfylle teknisk forskrift, TEK 10 der minstekravet til yttervegg er en u-verdi på $0,18 \text{ W}/(\text{m}^2\text{K})$.

Det vil ikke bli statisk U-verdi er satt opp mot men en dynamisk U-verdi som inkluderer veggens varmegjennomgang inkludert hygrotermisk masse.

På en standard opplagt vegg må isolasjonstykkelsen være 16 cm for å oppnå kravet til u-verdi etter TEK10. Isolasjonstykkelsen kan reduseres til 8 cm dersom hygrotermisk masse blir inkludert.

På en Opplagt vegg der elementet er satt på høykant må det være 18 cm isolasjon for å oppnå kravet til u-verdi. Dersom hygrotermisk masse inkluderes kan isolasjonstykkelsen reduseres til 12 cm.

Innhold

SAMMENDRAG	2
BAKGRUNN	3
VEGGKONSTRUKSJONEN OPPLAGT	4
FORUTSETNINGER	5
RESULTATER	5
<i>Standard Opplagt veggkonstruksjon</i>	5
<i>Opplagt veggkonstruksjon med treelement på høykant</i>	7
OPPFØLGING	9

Bakgrunn

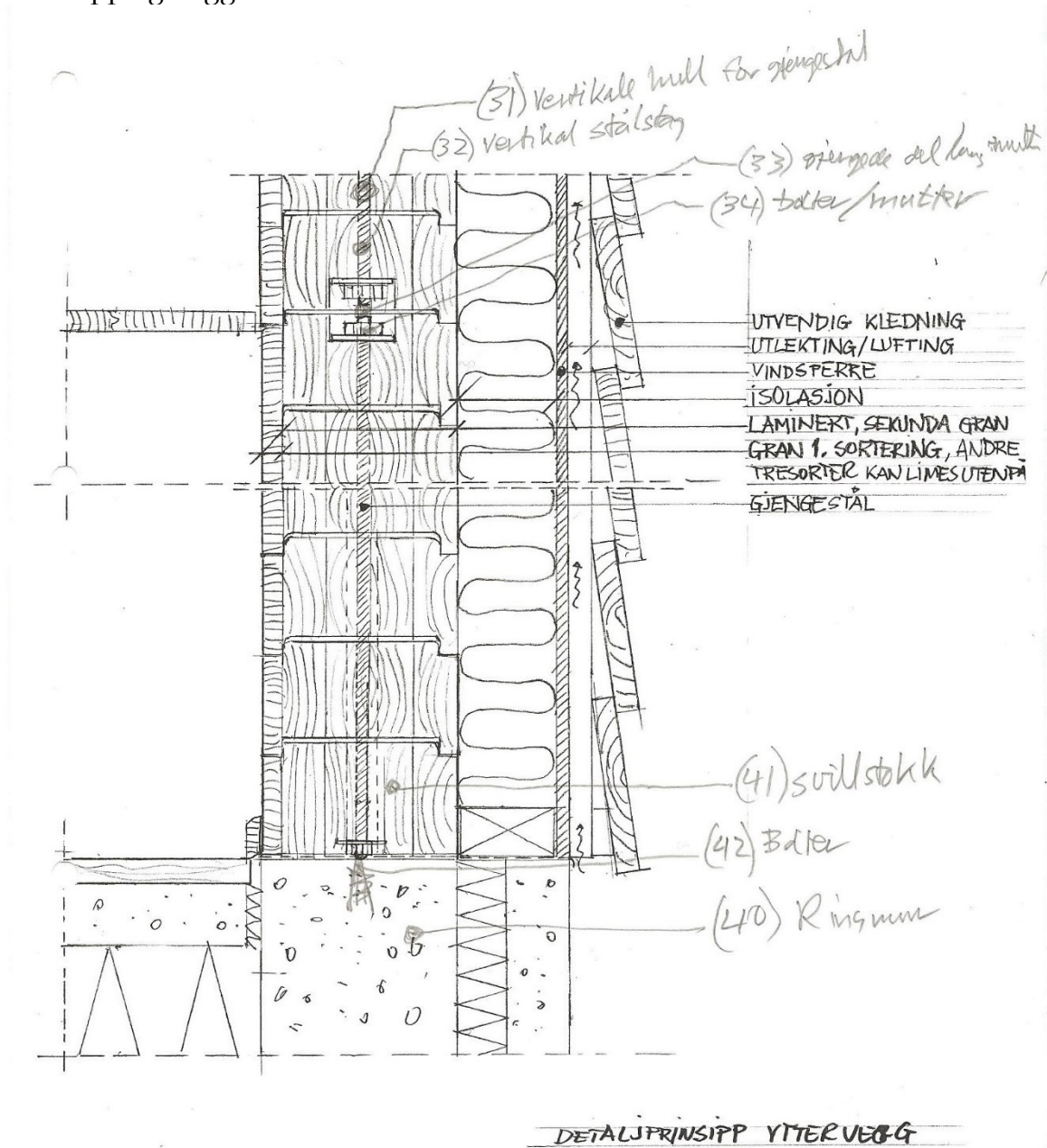
For å vurdere isolasjonsegenskapene i en vegg defineres *u*-verdien. *U*-verdi er en varmegjennomgangskoeffisient der stasjonær varmestrøm divideres med arealet og temperaturstrømmen mellom hver side av et system. *U*-verdien er definert etter et sett referansetemperaturer satt i system.

Det går an å utlede forbedrede *u*-verdier basert på nye betingelser. De siste årene har begrepet hygrottermisk masse blitt etablert. I hygrottermisk masse inngår varme- og fuktlagringsevnen til materialet i energiberegningen. Hygroskopiske materialer kan ta opp fukt som vil bidra til akkumulere og magasinere fukt som kan holde på energien i et rom for å redusere varmetapet. For å utnytte disse effektene kreves det dynamisk belastning. I NS 3031:2014 er det en metode for å utnytte varmelagringsegenskapene ved hjelp av dynamisk belastning (temperatursvingninger). Tilsvarende finnes ikke for fuktssvingninger mot materialer som kan holde på fukt.

Treteknisk forsker på hvordan fukt kan inngå i energiregnskapet. Da må energipotensialet integreres i *u*-verdien. I disse beregningene har vi kommet frem til at anbefalt isolasjon med trefiber er 8 cm for standard Opplagt vegg og 12 cm for Opplagtveggen på høykant.

Veggkonstruksjonen Opplagt

Figur 1. som beskriver veggoppbygningen. Treteknisk har fått tilsendt prøve av en bit av Opplagtveggen.

Figur 1 Oppbygning av Opplagt. Treelementene er 170 mm brede.

Forutsetninger

Det er regnet med standard materialkvaliteter og med de egenskaper vi kjenner så langt. Det er tatt utgangspunkt i en toetasjes bolig på 130 m². Totalvolum i huset blir 350 m³ og overflate yttervegg er $A_w = 135 \text{ m}^2$.

Det er ikke lagt opp til vurdering av detaljer i veggoppbyggingen.

Resultater

Resultatene er beskrevet med en del beregning i WUFI®Pro der nødvendig isolasjonstykkelse er definert. Så legges det til den kapasiteten den hygrotermiske massen kan utgjøre som en tilleggsvarme ut ifra forventet temperatur og fuktdynamikk inne.

I tillegg er det et bidrag fra hygrotermisk masse ute. Utvendig klimapåkjenning har større dynamisk påkjenning, men også vindpåkjenning som gir stor usikkerhet. Vi har valgt å forvente omtrent samme tilleggsbidrag fra hygrotermisk masse i ytterveggen.

Standard Opplagt veggkonstruksjon

Beregnet med liggende opplagtelementer. Da er det beregnet radiell retning på treverket. Figur 2 viser oppsettet i WUFI med u-verdi som krevet etter TEK10.

Figur 2 Oppbygning av standard Opplagt i WUFI.

Latent varme er beregnet basert på fuktopptak igjennom en dag basert på følgende ligning:

$$H = \frac{A_w * \rho_w * d_p * MC * H_s}{3600}$$

der A_w : overflateareal for yttervegg med treoverflate i $[m^2]$,
 ρ_w : densiteten til tre i $[kg/m^3]$, her $\rho_w = 390 kg/m^3$,
 d_p : inntrengningsdybde in $[m]$, d.v.s. dybden I tre der fuktinnholdet endres I takt med endret fuktinnhold i lufta (rf) innendørs (her, $d_p = 0,02 m$),
 MC : total endring I fuktinnhold I treet over døgnet i $[kg/kg]$ og
 H_s : latent varme som $[KJ/kg]$, d.v.s. omtrent $2450 kJ/kg$.

Varmetap igjennom yttervegg er beregnet basert på u-verdien $0,178 W/m^2 \cdot K$, treoverflate på ytterveggene ($A_w = 135 m^2$) og temperaturforskjellen ΔT ($\Delta T = T_{inne} - T_{ute} = 21 - (-5) = 26 \text{ }^\circ C$).

Siden latent varme bidrar til u-verdien blir en ny «mer tolerant» u-verdi beregnet i hvert tilfelle. Behovet for isolasjon er beregnet i hvert tilfelle.

Tabell 1: Standard Opplagtvegg, med mulig redusert isolasjon som følge av bidraget fra hygrottermisk masse innvendig.

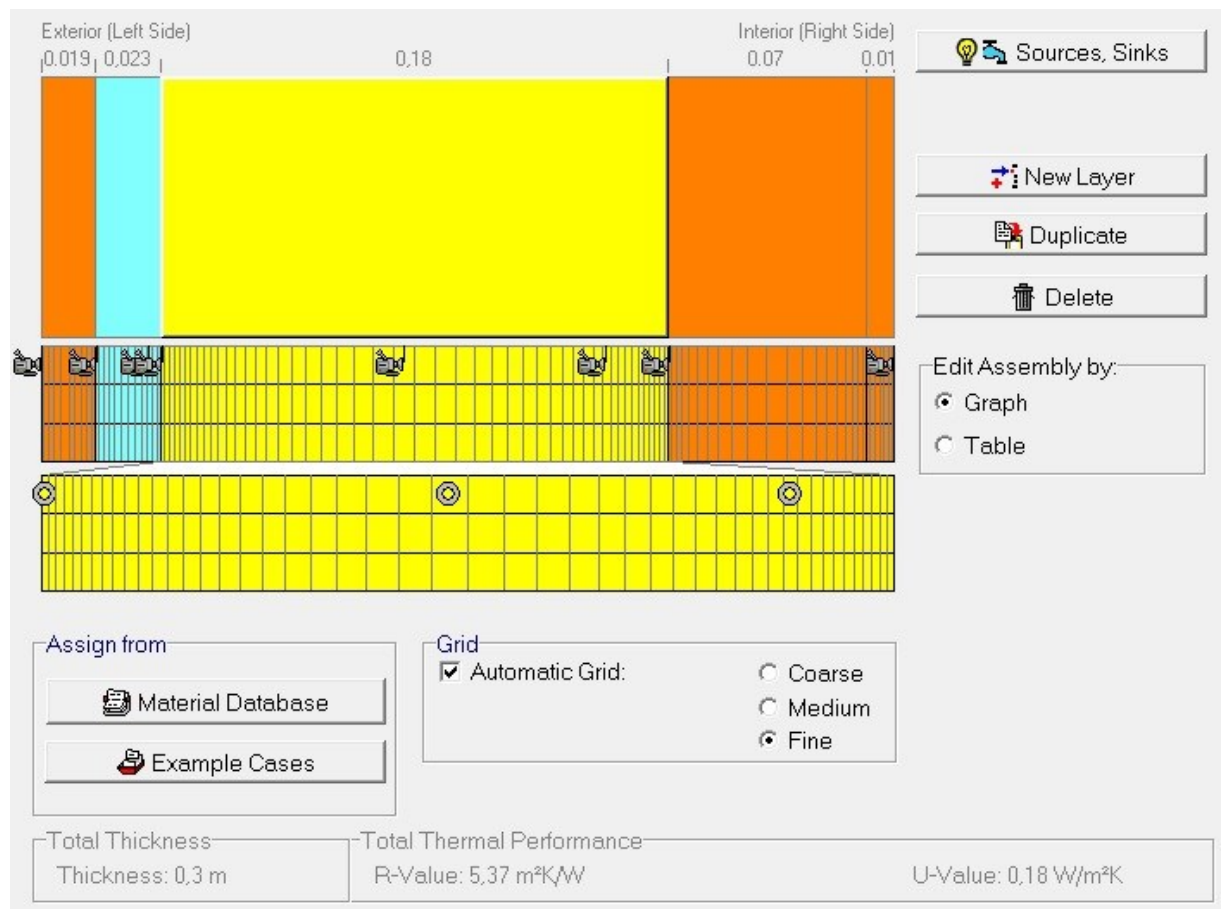
	r_{finne} = 40%- 50% T_{ute} = -5 °C	r_{finne} = 30%- 60% T_{ute} = -5 °C	r_{finne} = 40%- 50% T_{ute} = -15 °C	r_{finne} = 30%- 60% T_{ute} = -15 °C
Fuktopptak (MC)	1%	3,5%	1,1%	3,6%
Latent varme [kWh] (per dag)	6,635	23,224	7,299	23,888
Varmetap [kWh] (per dag)	27,768	27,768	38,448	38,448
Bidrag til u-verdi [W/m² · K]	0,043	0,149	0,047	0,153
Krav til isolasjonstykkelse [cm]	12 cm (sparer 4 cm)	6 cm (sparer 10 cm)	11,5 cm (sparer 4,5 cm)	5,5 cm (sparer 10,5 cm)

Det forventes omtrent samme bidrag på utvendig side av vegg. Da blir det totale reduserte isolasjonsbehovet 8 cm når fuktvariasjonen inne tilsvarer det som er målt i standard oppholdsrom som kjøkken og stue. I soverom kan fuktforskjellen være større, tilsvarende 30-60 % rf. Her kan isolasjonen reduseres ytterligere.

Anbefalt isolasjonstykkelse i yttervegg med standard Opplagt vegg på 170 mm er 8 cm med trefiber.

Opplagt veggkonstruksjon med trelement på høykant

Tilsvarende beregning er gjort for Opplagt på høykant.

Figur 3 Oppbygning av Opplagtelementet på høykant. Beregnet i WUFI. For å oppnå u-verdi på 0,18 trengs 18 cm isolasjon.

Tabell 2: Standard Opplagtvegg, med mulig redusert isolasjon som følge av bidraget fra hygrottermisk masse innvendig.

	$r_{finne} = 40\%-50\%$ $T_{ute} = -5\text{ °C}$	$r_{finne} = 30\%-60\%$ $T_{ute} = -5\text{ °C}$	$r_{finne} = 40\%-50\%$ $T_{ute} = -15\text{ °C}$	$r_{finne} = 30\%-60\%$ $T_{ute} = -15\text{ °C}$
Fuktopptak (MC)	1%	3,4%	1,1%	3,5%
Latent varme [kWh] (per dag)	6,64	23,56	7,299	23,22
Varmetap [kWh] (per dag)	28,1	28,1	38,9	38,9
Bidrag til u-verdi [W/m ² · K]	0,031	0,104	0,034	0,108
Krav til isolasjonstykkelse [cm]	15 cm (sparer 3 cm)	10 cm (sparer 8 cm)	14,5 cm (sparer 3,5 cm)	10 cm (sparer 8 cm)

Anbefalt isolasjonstykkelse i yttervegg med Opplagtelement vegg på høykant, 70 mm er 12 cm med trefiberisolasjon.

Oppfølging

Det gjøres en forespørsel til Sintef Byggforsk i etterkant av beregningen om mulighet til å få TG for veggkonstruksjonen Opplagt.